

Suomen Partiolaiset
-Finlands Scouter ry
The Guides and Scouts of Finland

L
Y
S
A

Leirin ympäristövastuullisen suunnittelun apuväline

SISÄLLYS

Johdanto	4
Leiripaikan valinta.....	6
Leirin johto	8
Ohjelma	11
Muonitus	14
Huolto ja kuljetukset.....	15
Rakentaminen ja kaavoitus.....	18

Leirin ympäristövastuullisen suunnittelun apuväline

Julkaisija:	Suomen Partiolaiset – Finlands Scouter ry
Tekstit:	SP:n ympäristöryhmä 2003 Elina Haapala, Karoliina Leppävuori, Riikka Tammivuori ja Heta Teittinen. Kiitokset haastatetuille ja kommentoijille!
Avustajat:	Partiotalo
Piirroksat:	Miira Mänd
Taitto:	Tuija Lahti

YMPÄRISTÖ-
RYHMÄ

JOHDANTO

Leiriä suunniteltaessa on jokaisella ainakin tuhat asiaa mielessä. Näistä yhden tulisi olla ympäristö, mutta se voi helposti hukkuu muiden joukkoon ja jäädä huomiotta. Jotta näin ei pääsisi käymään, on kehitetty *Leirin Ympäristövastuullisen Suunnittelun Apuväline, LYSA*. Sen on tarkoitus kertoa selkokielellä muistilistan tapaan, mitä leirin ympäristömyönteisessä suunnittelussa olisi otettava huomioon ja missä vaiheessa. LYSA on Suomen Partiolaisten Ympäristökasvatushankkeen Ympäristövastuulliset leirit -osaprojektin tuotos.

Kenelle LYSA on tarkoitettu?

LYSA on tehty piiri-, alue- ja suurleirien leiritoimikunnille helpottamaan ympäristömyönteisten päätösten tekoa. Sen tarkoitus on auttaa niitä, jotka eivät välttämättä ole kovin valveutuneita ympäristöasioissa, mutta samalla myös tarjota päivitettyä tietoa ja uusia vinkkejä vanhoille konkareille.

Ympäristön huomioiminen kannattaa

Leirin suunnitteleminen ympäristövastuulliseksi saattaa kuulostaa aikaa vievältä ja kalliilta. Ympäristöasioiden huomioon ottaminen vaatii koulutusta ja motivointia, mutta usein ympäristön kannalta kestävä ratkaisut tuovat jopa säästöjä. Samalla nousee esiin myös kasvatuksellinen näkökulma, sillä luonnonarvojen kunnioittamisen tärkeyttä on vaikea perustella pienille partiolaistilille, jos leiri toteutetaan kuitenkin niiden vastaisesti.

Miten LYSA syntyi?

LYSA:n tuottaminen aloitettiin keväällä 2002 määrittämällä ensin ne leirin osa-alueet, joilla on tai voi olla merkittäviä vaikutuksia ympäristöön. Mukaan haluttiin kokemuksia nykyhetken tilanteesta aiheen asiantuntijoilta, joten syksyllä 2002 haastateltiin kolmen kesällä 2002 järjestetyn suuren leirin tekijöitä. Mukana oli Suomen Partiolaisten meripartioliiri Satahanka X, Pääkaupunkiseudun Partiolaisten piiri-leiri Kerkkä ja Hämeen Partioleirin sudenpentuleiri Hiisi. Kyselyssä haastateltiin 23 henkilöä leirinjohtajista huoltovastaväihin ja ohjelmapisteiden vetäjiin.

Kyselyn perusteella löytyi sekä hienoja oivalluksia että kehittämistarpeita ja ongelma-kohtia. Ympäristötavoitteiden puuttuminen johti usein ympäristöasioiden huomioinnin unohtumiseen.

Tärkeimmät ympäristömyönteisen leirin edellytykset ovat:

- eri osa-alueiden yhteistyö
- toimintojen ja päätösten yhteensovittaminen
- ympäristötavoitteet osana leirin tavoitteita
- ympäristötavoitteiden seuranta
- motivointi ja koulutus ympäristöasioiden huomioimiseen.

Miten hyödynnät LYSA:a?

LYSA:an on valittu leirin ympäristövaikutusten kannalta merkittävimmät leirin osa-alueet. Ne ovat leirinjohto, leiri-paikan valinta, ohjelma, muonitus, huolto, rakentaminen,

kaavoitus ja kuljetukset. Kaikista osa-alueista on yhteenvedo koko leiriä kuvaavassa kaaviossa LYSA:n alussa. Kukin osa-alue on lisäksi kuvattu omana aikajanaan. LYSA:n voi lukea kokonaan tai valita vain sen osan, joka koskee omaa pestiä leirin suunnittelussa ja toteutuksessa.

Aikajanoilla sijaitsevat laatikot kertovat, mitä missäkin suunnittelun vaiheessa olisi otettava huomioon. **Tähdellä merkitty** asia vaikuttaa muiden osa-alueiden ratkaisuihin. Tällä pyritään korostamaan osa-alueiden yhteensovittamisen ja kommunikation tärkeyttä, sillä usein päätökset sitovat myös muiden osa-alueiden päätöksiä. Jokaiseen aikajanaan liittyy tekstiosuus, jossa selitetään laatikoiden sisältöä yksityiskohtaisemmin.

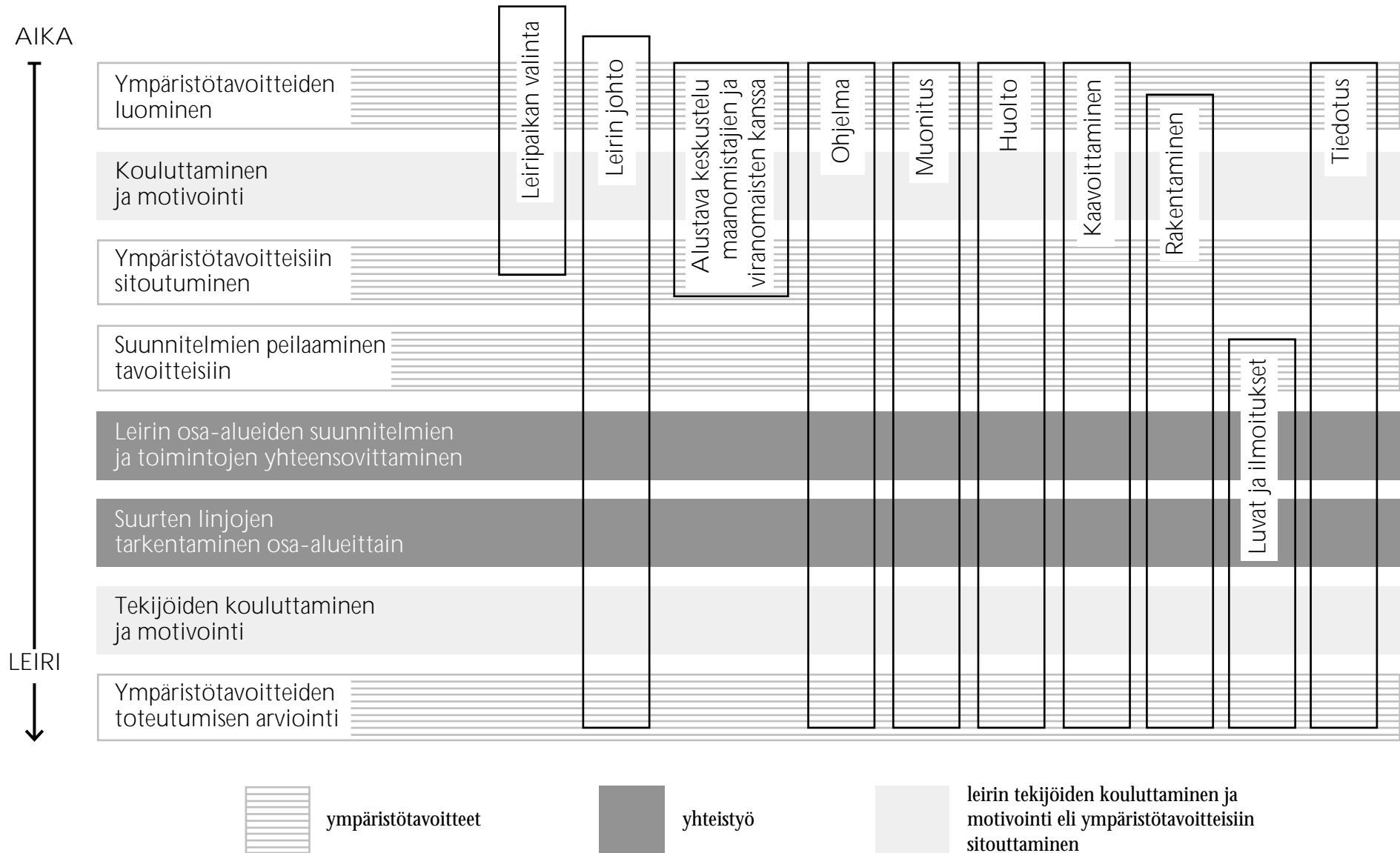

Ensimmäisessä kaaviossa (Ympäristövastuullisen partioliirin suunnittelu) seuraavalla sivulla osa-alueita kuvaavat palkit ovat aikajärjestyksessä vasemmalta oikealle. Palkin pituus kuvaa ajan kulumista. Harmaissa palkeissa ovat ympäristömyönteisen leirin tärkeimmät edellytykset. Niitä ovat tavoitteiden luominen ja seuraaminen, niiden toteuttaminen ja toteutumisen arviointi, leirin tekijöiden motivointi ja koulutus sekä yhteistyö ja kommunikointi muiden kanssa. Harmaiden palkkien aikajärjestys etenee ylhäältä alas.

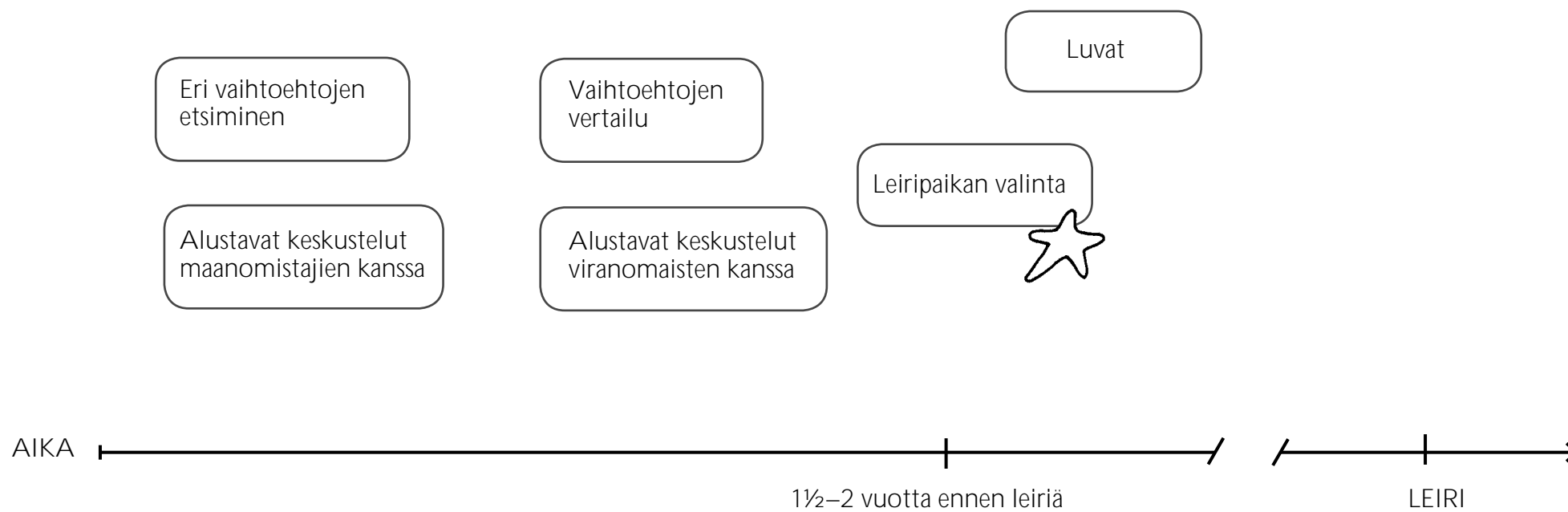
Hyödynnä myös:

- Loiston jälkeen kirjoitettu *Partioliirin ympäristöopas* 2000, SP 1997.
- Leirikortti ja taustamateriaali lippukuntaleirien suunnitteluun, SP:n ympäristöryhmä 2003.

Ympäristövastuullisen partioleirin suunnittelu

Leiripaikan valinta

 = Tämä asia vaikuttaa muidenkin päätöksiin.

LEIRIPAIKAN VALINTA

Vaihtoehtojen etsintä

Eri vaihtoehtojen etsiminen on tärkeää. On hyvä antaa sen perinteisen leiripaikan luonnon elpyä välillä. Leiripaikan valinnalla on suuri ympäristövaikutus: paikka sanelee etenkin huollon ratkaisuja, joita ei enää paikan valinnan jälkeen pysty muuttamaan.

Leiripaikkaa valittaessa huomioitavia seikkoja

- Leiriläisten ja huollon kuljetettavuus: leirialueen sijainti leiriläisten kotipaikkoihin nähden, mahdollisuus hyödyntää julkisia kulkuneuvoja, etäisyys tukuista ja muista tavarantoimittajista.
- Rakentamistarve: alueen valmiiden, käyttökelpoisten rakennusten hyödyntäminen.

- Leirin aiheuttaman melun haittavaikutukset ympäristölle ja lähiasukkaille.
- Jätevesihuolto: ruskeiden (käymäläjäte) ja harmaiden (tiski- ja pesuvedet) jätevesien hoitaminen leiripaikalla.
- Vesihuolto: riittävän juoma- ja talousvesimäärän hankkiminen leirille.
- Huollon kuljetusreittien vaikutukset ympäristöön.
- Alueen harvinaiset kasvit ja eläimet tai erityisen herkkä maasto.

Keskustelu maanomistajien kanssa

Maanomistaja tuntee yleensä maastonsa. Hän tietää useimmiten alueen rajoitukset, esimerkiksi harvinaiset eläin- ja kasvilajit sekä kulutukselle arat alueet. Maanomistajien kanssa on sovittava leiriläismäärästä, tulentekopaikoista ja siitä saako maastossa ajaa moottoriajoneuvoilla. Tässä yhteydessä voidaan sopia myös sallituista ajonopeuksista.

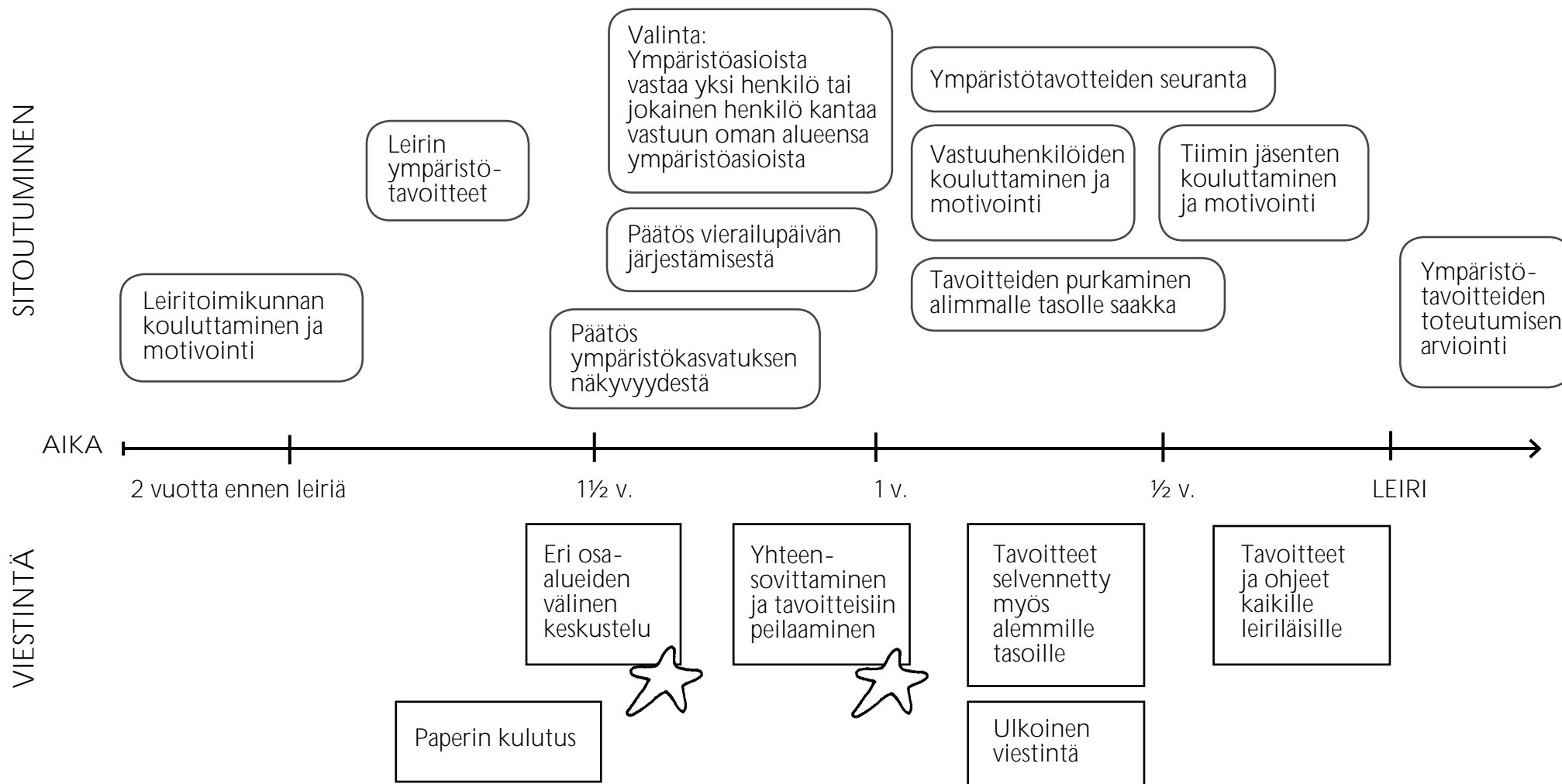
Luvat ja ilmoitukset

Luvat kannattaa hankkia maanomistajilta ja kunnan viranomaisilta jo varhaisessa vaiheessa yllätysten välttämiseksi. Viranomaiskeskustelut on hyvä hoitaa leirin puolelta keskitetysti yhden henkilön kautta.

- Ulkoilulain määräämä leirintäalueilmoitus
- Meluilmoitus
- Tulentekolupa
- Maastoajoneuvoluvat, yksityisteillä lupa tien hoitokunnalta
- Maanomistajan lupa

LEIRINJOHTO: sitoutuminen ja viestintä

= Tämä asia vaikuttaa muidenkin päätöksiin.

LEIRIN JOHTO

Leirin ympäristötavoitteet

Partion julkisuuskuva viestittää meidän partiolaisten arvostavan ympäristöä ja huolehtivan siitä. Haastatteluissa kävi ilmi, että ympäristöasioita arvostetaan, mutta ne jäävät helposti huomiotta, etenkin jos ympäristötavoitteita ei ole kirjattu.

Tavoitteiden pitää olla konkreettisia, jotta niitä on mahdollista arvioida leirin päätyttyä. Leirin ympäristötavoitteet tulisi purkaa joka tasolla, ja jokaisen pitäisi pohtia, mitä tavoitte tarkoittaa käytännössä omassa pestissä.

Vinkki: *Leirin yhtenä ympäristötavoitteena on vähentää turhia kuljetuksia. Ohjelmassa tämän voi toteuttaa niin, että kaikki tiimit ilmoittavat etukäteen tavarantoimitustarpeensa ja järjestävät tiimiläisten yhteiskuljetukset leirille.*

Leirin johto antaa ohjeet tavoitteiden seuraamisesta myös alemmilla tasoilla. Muuten tavoitteet jäävät helposti irrallisiksi, ja leirin lähestyessä huomataan, että on tehty päätöksiä, jotka estävät tavoitteiden toteutumisen. Leirin loppuraportoinnissa on hyvä pohtia myös ympäristötavoitteiden toteutumista.

Ympäristövastaava

Leiriä suunniteltaessa on valittava, pestataanko leirille ympäristövastaava tiimeineen vai kantaako jokainen vastuun ympäristötavoitteiden toteutumisesta. Monet haastatelluista olivat sitä mieltä, että ympäristövastaava auttaa muistamaan ympäristön huomioimisen leiriä suunniteltaessa. Toisaalta kasvatuksellisesti on tuloksellisempaa, jos jokainen kantaa vastuun oman alueen toteuttamisesta ympäristövastuullisesti. Tällöin leirin johdon on muistettava tukea riittävästi tavoitteiden seurantaa ja toteutumista.

Vierailupäivä

Vierailupäivällä on suuret ympäristövaikutukset. Esimerkiksi ruokailusta syntyvä jätemäärä kasvaa, ja vierailijoiden kuljetukset aiheuttavat päästöjä, etenkin jos leiriläiset ovat kotoisin laajalta alueelta. Toki vierailupäivästä päätettäessä täytyy huomioida myös muut arvot kuin ympäristö. Jos vierailupäivä pidetään, yhteiskuljetukset ja vierailijoiden mukanaan tuomat ruokailuasiat vähentävät ympäristökuormitusta.

Vinkki: *Jos lähistöllä on joku kaupunki, vanhemmille voisi järjestää kuljetukset sieltä. Autot jäisivät kaupungin parkkihalliin, eivätkä tukkisi leirialuetta.*

Vinkki: *Etukäteen voi ilmoittaa, että kertakäyttöasioita saa leiriltä, mutta ruoka on kalliimpaa niistä nautittuna.*

Kouluttaminen ja motivointi

Useimmilla partiolaisilla on myönteinen asenne ympäristön huomioimiseen. Leirin johdon tulee tukea leirin suunnittelua ja toimintaa niin, että hyvistä periaatteista päästään ympäristövastuulliseen toimintaan.

Haastatteluissa nimittäin nousi esiin, että päätöksenteossa helppous ja tottumus ajavat ympäristöasioiden ohii. Kun johto- ja työtehtäviin pestattuja partiolaisia koulutetaan, he sitoutuvat ja motivoituvat toteuttamaan leirin tavoitteita. Samalla tietoisuus ympäristöstä kasvaa. Koulutuksessa on hyvä korostaa keskustelua ja yhteistyötä eri vastuualueilla toimivien kanssa.

Ympäristökasvatuksen näkyvyys

Päätös ympäristökasvatuksen näkyvyydestä on tärkeä. Leirillä voi olla muutamia ympäristöaiheisia ohjelmapisteitä tai vaihtoehtoisesti ympäristöön liittyvät ratkaisut tuodaan näkyvästi esiin kaikessa toiminnassa. Esimerkiksi jätehuollon ratkaisut voidaan tuoda leiriläisen silmien eteen. Ympäristön huomioimisessa motivointi on tärkeää. Myös oikeanlaisella kannustamisella voidaan päästä yllättävän hyviin tuloksiin.

Vinkki: *Kilpailut, esimerkiksi vähiten jätettä tuottaneesta savusta tai parhaiten kierrättäneestä tiimistä, motivoivat hyvin.*

Vastuualueiden yhteensovittaminen

Eri vastuualueiden päälliköiden ja johtajien välistä keskustelua pitää tukea. Muutoin vaikkapa huolto saattaa tehdä esimerkiksi jätejakeiden lajittelusta päätöksiä, jotka rajoittavat muonituksen mahdollisuuksia tehdä ympäristöystävällisiä valintoja.

Sisäinen viestintä

Ympäristötavoitteet ja -ohjeet on oltava tiedossa kaikilla. Ulkomaalaisia varten ohjeet on syytä kääntää. Savujen ja ohjelmapisteiden ohjeistus jätteiden lajittelusta, peseytymisestä, tiskipaikoista ja rakentamisesta on hyvä miettiä tarkasti.

Viestinnän keinojen keksimiseen kannattaa uhrata aikaa. Ulkomaalaisille suomalaiset lajittelu- ja peseytymiskäytännöt pitää kirjallisten ohjeiden lisäksi selittää, usein jopa neuvoa kädestä pitäen. Kannattaa miettiä, onko esimerkiksi leiriläisen kirja paras vaihtoehto kertoa ympäristöasioista leirillä.

Vinkki: *Leirilehdessä tai leiriläisen kirjassa voi muistuttaa asioista ympäristöpallona Partio-lehden malliin.*

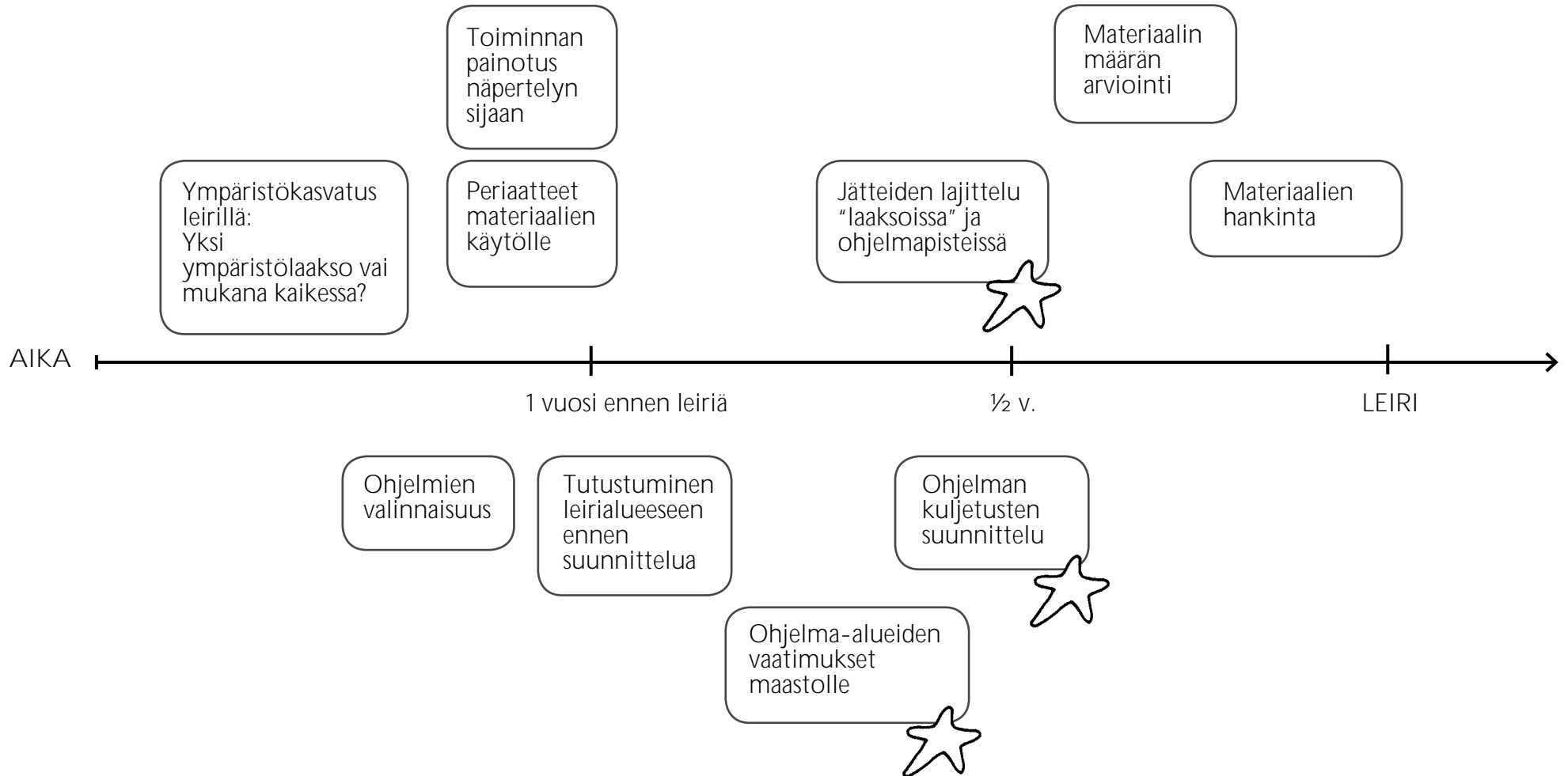
Nykyisin sähköistä viestintää voidaan hyödyntää leirin suunnittelun aikana ja jopa leirillä. A4-jätteen syntymistä tuskin voi kokonaan välttää, mutta paperinkulutusta kannattaa kuitenkin tarkkailla. Leirin aikana jaetut turhat paperit näkyvät leirialueella roskina maassa.

Vinkki: *Onko leirilehti tarpeen painaa jokaiselle? Leirin jälkeen voisi olla mahdollisuus printata leirilehdet leirin www-sivuilta.*

Ulkoinen viestintä

Partiolaisten oletetaan arvostavan ympäristöä ja huolehtivan siitä. Markkinoinnissa ja tiedottamisessa kannattaa hyödyntää myönteistä asennetta ympäristön huomioimisessa. Leirin johdon tulee huolehtia siitä, että julkisuuskuva on aito, eli seurata ja ohjata ympäristötavoitteiden toteutumista.

Ohjelma

 = Tämä asia vaikuttaa muidenkin päätöksiin.

OHJELMA

Ympäristökasvatus leirillä

Ohjelmia suunniteltaessa pitää jo alkuvaiheessa miettiä, tarvitaanko luontoa kuormittavia ohjelmia partioleirillä. Tällaisia ovat esimerkiksi voimakkaasti maastoa kuluttavat, kemikaalien tai öljyjen käyttöä vaativat, sekä leirin jälkeen paljon jätettä aiheuttavat ohjelmat.

Ympäristökasvatusta voidaan toteuttaa leirillä monin eri tavoin. Tärkeintä on, että se on mukana riittävästi ja jokainen leiriläinen saa myönteisiä kokemuksia ympäristöasioista. Ohjelmassa voi olla erityisiä ympäristöasioihin keskittyneitä osia, tai sitä voidaan yleisten periaatteiden ja tehokkaan tiedotuksen avulla koettaa ujuttaa kaikkeen ohjelmaan.

Vinkki: *Ohjelmaan voidaan liittää myös ajankohtainen kansallinen tai alueellinen ympäristöhanke. Esimerkiksi Itämeren suojeluun perehtyminen Nodu-projektin avulla tai tölkkikierrätyksen toteuttaminen leirillä havainnollistavat asioita myös pienimmille leiriläisille.*

Ohjelmien valinnaisuus

Leiriläisen on toki mukava saada valita ohjelmansa, mutta valinnaisuutta kannattaa miettiä tarkasti myös ympäristön kannalta. Valinnaisissa kädentaitopisteissä vetäjän on usein mahdotonta arvioida tarkkaa osallistujamäärää, jolloin materiaalia voi tulla varattua suuriakin määriä liikaa. Ylimääräisil-

le tarvikkeille löytyy hyvin harvoin järkevää käyttöä myöhemmin, ja ne päätyvät varastojen täytteeksi tai kaatopaikalle. Toimintapisteissä osallistujien määrä vaikuttaa lähinnä maaston kulumiseen.

Toiminnan painottaminen näpertelyn sijaan

Jokin mukava muisto leiriltä on kiva, mutta määrän sijaan kannattaa panostaa laatuun. Kädentaitopisteissä voidaan tehdä hyödyllinen käyttöesine, jonka tekemiseen varataan riittävästi aikaa. Tarpeettomia tai keskeneräisiä töitä ei viedä edes kotiin, vaan ne joutuvat roskiin jo leirillä. Helposti rikkoutuvat tuotokset ovat jätettä viimeistään kotimatkan jälkeen. Toimintapainotteinen ohjelma vähentää materiaalin tarvetta ja turhan jätteen syntymistä.

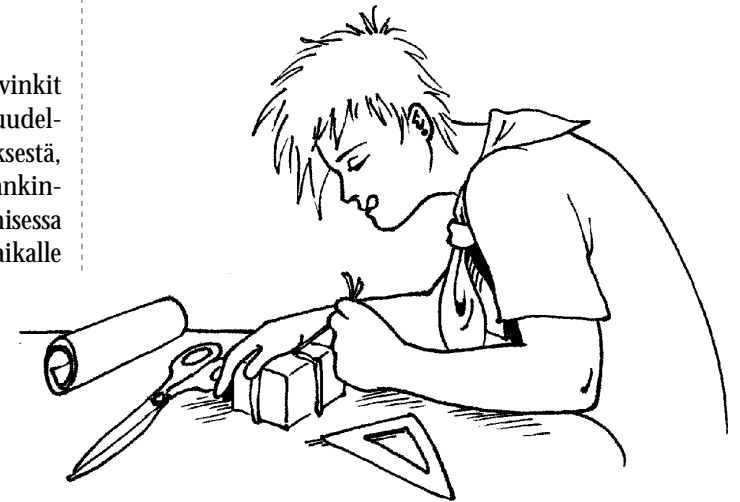
Periaatteet materiaalien käytölle

Yhteiset periaatteet ja ohjelman suunnittelijoille jaetut vinkit esim. jätteen syntymisen välttämiseksi, materiaalien uudelleenkäytöstä sellaisenaan, syntyvän jätteen kierrätyksestä, rakennelmien määrästä ja tyylistä sekä materiaalien hankintatavoista ovat suositeltavia. Käytetyn tavaran hankkimisessa täytyy olla varovainen, ettei tule hankkineeksi kaatopaikalle

kelpaamatonta tavaraa, kuten autonrenkaita tai öljyjäämiä sisältäviä tynnyreitä. Lainausta ja materiaalin hankintaa kierrätyskeskuksista tulisi painottaa ja suositella. Haastattelujen mukaan tiukka budjetti suosii lainausta ja kierrätetyn materiaalin käyttöä.

Tutustuminen leirialueeseen ennen suunnittelua

Leirialueeseen ja ohjelmapaikkoihin tulisi tutustua jo ohjelman runkoa ja teemoja hahmoteltaessa. Arkaan maastoon ei pitäisi suunnitella luontoa kuluttavia ohjelmia. Mahdolliset suojelualueet asettavat myös omat vaatimuksensa. Mitä paremmin maaston vaatimukset on huomioitu ohjelmissa, sitä vähemmän luontoa rasitetaan.

Ohjelma-alueiden vaatimukset maastolle

Kaavoituksesta vastaavien kanssa tulee keskustella ohjelmien erityistarpeista. Väärällä ohjelmapaikan valinnalla saatetaan tuhota leirialuetta aivan tarpeettomasti. Sammaleiselle kalliolle eivät sovi samat ohjelmat kuin sorakentälle. Maastoa kuluttavia ohjelmiakin voidaan järjestää, jos oikean tyyppinen ohjelmapaikka löytyy.

Jätteiden lajittelu laaksoissa ja ohjelmapisteissä

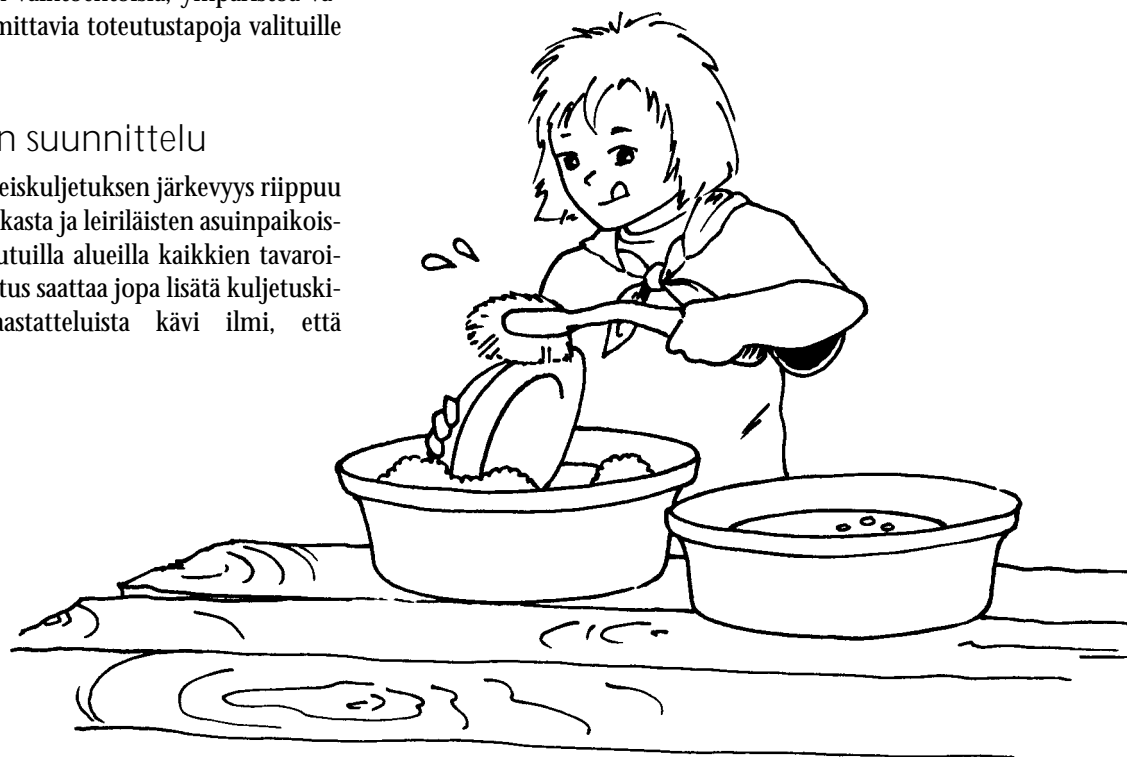
Vaikka muu leiri lajittelisi onnistuneesti, unohtuu asia helposti ohjelmapisteissä. Kunnolliset lajitteluohjeet on ehdottomasti saatava myös kaikkien ohjelmaihmisten tietoon, ja ohjelman tarvikkeiden kierrätystä on vaadittava. Hyvä keino edistää lajittelua on tiedottaa siitä jo suunnitteluvaiheessa.

Vinkki: *Ohjelman suunnittelijoilta voidaan vaatia jo etukäteen arvio syntyvän jätteen laadusta ja määrästä. Mikäli tämä tehdään hyvissä ajoin, voidaan tarvittaessa vaikuttaa leirillä kerättäviin jätteisiin.*

Joka tapauksessa vaikutetaan siihen mitä leirille tuodaan. Ympäristölle haitalliset aineet, kemikaalit ja ongelmajätteet, kuten öljyt, eivät kuulu metsäleirille. Asian tiedostaminen auttaa etsimään vaihtoehtoisia, ympäristöä vähemmän kuormittavia toteutustapoja valituille ohjelmille.

Kuljetusten suunnittelu

Tavaroiden yhteiskuljetuksen järjestyminen riippuu suuresti leiripaikasta ja leiriläisten asuinpaikoista. Harvaan asutuilla alueilla kaikkien tavaroiden yhteiskuljetus saattaa jopa lisätä kuljetuskilometrejä. Haastatteluista kävi ilmi, että

tavaroiden kuljetuksen keskittäminen saattaa myös kasvattaa kuljetustarvetta. Kun kuljetus hoidetaan muiden toimesta, saatetaan mukaan pakata turhaakin tavaraa.

Mitä enemmän autoja leirillä on, sitä enemmän niillä ajetaan, myös turhia ajoja. Autojen täyttämät tienvarret leirin rajojen ulkopuolella eivät anna hyvää kuvaa ympäristömyönteisistä partiolaisista. Myös ohjelmaihmissen yhteiskuljetukset leirille ovat erittäin suositeltavia. Turhaa ajoa leirin aikana voidaan parhaiten ehkäistä autojen määrän ja ajojen rajoituksilla itse leirialueella, ja leirin ulkopuolisten ohjelmien kuten haikin kuljetusten hyvällä suunnittelulla.

Materiaalien määrän arviointi

Ohjelmien valinnaisuus ja osallistujien määrä vaikuttavat tarvittavan materiaalin määrään. Määriä laskettaessa ohjelmalla on oltava ajantasaiset tiedot esim. osallistujamäärästä,

jotta vältetään turhan suurilta ekstravarastoilta. Ohjelmapisteet voivat olla valinnaisia, mutta pisteet valitaan ennen leiriä, jolloin tiedetään osanottajamäärä jo tavaroita hankittaessa.

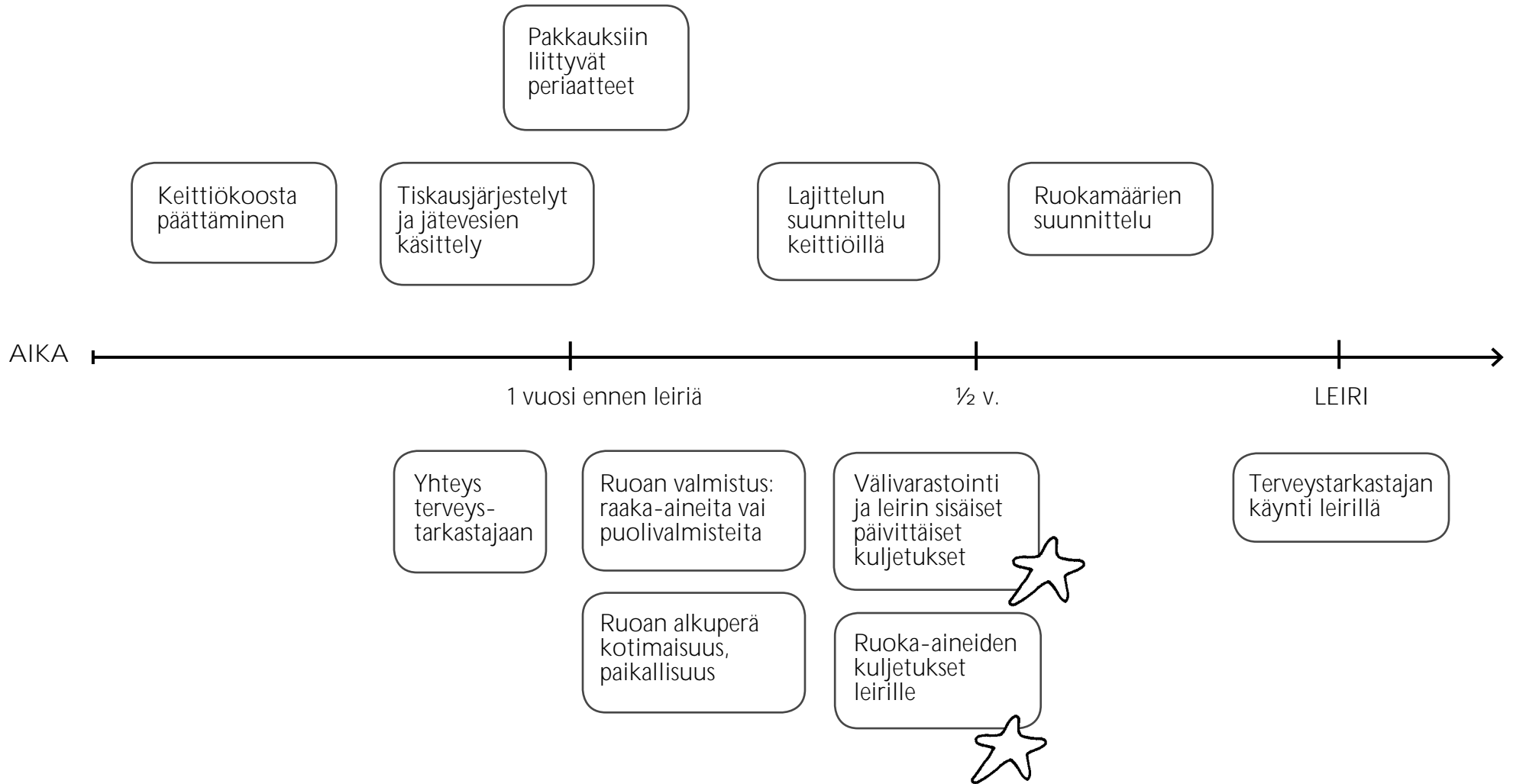
Materiaalien hankinta

Ei ole sama miten ja mistä ohjelman tavarat hankitaan. Hankintojen keskittäminen vähentää ostosreissujen ja siten ajokilometrien määrää. Kädentaitopisteisiin tarvitaan monia erilaisia materiaaleja ja melontarastille on jostain tuotava kanootteja. Kaikkea ei tarvitse ostaa uutena ja omaksi.

Vinkki: *Tavaroita kannattaa kysyä lainaksi piireistä, SP:ltä, kuntien ja seurakuntien nuorisotoimista ja muista järjestöistä. Kierrätyskeskuksista löytyy paljon käyttökelpoista tavaraa halvalla ja myös kaupoista ja rakennustyömailta voi kysyä tarpeetonta materiaalia.*

Muonitus

= Tämä asia vaikuttaa muidenkin päätöksiin.

MUONITUS

Keittiökoosta päättäminen

Mitä isompi keittiö on, sitä vähemmän syntyy jätettä per ruoka-annos. Toisaalta keittiökoon kasvaessa koulutusnäkökulma kärsii kun leiriläiset eivät pääse itse auttamaan ruoan valmistuksessa. Ruoan valmistukseen on monia tapoja kaa-sukeittimistä puulämmitteisiin. Valtavan puumäärän lisäksi veturi vie aikaa. Ratkaisuihin vaikuttavat myös ohjelman painotukset ja se, minkä verran ruokailuun varataan päivästä aikaa.

Tiskausjärjestelyt ja jätevesien käsittely

Tiskausmahdollisuudet on hyvä selvittää ja tiskaustapa päättää hyvissä ajoin ongelmien välttämiseksi. Useilla alueilla on rajoituksia maahan laskettavan veden suhteen ja pohjavesialueilla imeyttäminen saattaa olla kokonaan kiellettyä. Yhteistyö huollon kanssa on tärkeää.

Yhteys terveystarkastajaan

Suunnitelmat on esitettävä hyvissä ajoin kunnan terveystarkastajalle. Samalla kuullaan erityisvaatimuksista ja saadaan kuva asioiden hoidosta kunnassa. Jatkossa on helpompaa, kun asioihin on osattu varautua ajoissa, eikä yllättäviä vaatimuksia tule viime tipassa ennen leiriä.

Pakkauksiin liittyvät periaatteet

Pakkausmateriaaleista syntyy valtava määrä jätettä. Ylipakattujen tuotteiden välttäminen pienentää jätemäärää, jätteenkuljetuksen tarvetta ja jättekustannuksia. Uudelleenkäytettävien ja kierrätettävien pakkausten suosimisen voi ottaa

yleisperiaatteeksi. Pakkauskoot tulee kuitenkin suunnitella käyttötarkoituksen mukaan. Keskuskeittiön tarpeisiin varataan isoja pakkauksia, ja savukeittiöihin ja haikille hankitaan sopivan kokoisia pakkauksia, jotta tuotteita ei tarvitse pussittaa uudelleen leirillä. Tavarantoimittajan kanssa voi myös neuvotella, voiko avaamattomat pakkaukset palauttaa leirin jälkeen.

Ruoan valmistus: raaka-aineita vai puolivalmisteita

Raaka-aineista valmistettaessa syntyy paljon biojätettä. Keskustelu huollon kanssa lajittelun järjestämisestä on tärkeää. Puolivalmisteiden valmistuksen jätteet ovat syntyneet jo ennen leiriä, joten leirillä syntyy enää lähinnä pakkausjätettä. Kasvatusta näkökulmaa ei sovi unohtaa: halutaanko leiriläisten osallistuvan ruoan tekoon, näkevän ruoan laittoa vai pelkkää lämmitystä?

Ruoan alkuperä, kotimaisuus, paikallisuus

Ruoan valmistustavasta riippumatta kotimaisuutta voidaan painottaa. Lähiruokateema voi olla saatavuuden vuoksi jo hankalampi, mutta osittain sekin on varmasti mahdollinen. Mikäli ruoan alkuperään kiinnitetään huomiota, asiaa kannattaa mainostaa ainakin leiriläisille.

Lajittelun suunnittelu keittiöllä

Varhaisessa vaiheessa tulee selvittää mitä jätelajeja keittiöllä syntyy ja mitkä niistä kannattaa lajitella leirillä. Asian suunnittelu ja järjestäminen edellyttää yhteistyötä huollon kans-

sa. Kun syntyvän jätteen määrät ovat tiedossa jo etukäteen, voidaan päättää mitä jätelajeja leirillä kerätään ja varata oikean kokoiset jäteastiat.

Välivarastointi ja leirin sisäiset päivittäiset kuljetukset

Pitkien kaupparesurssujen teko päivittäin on turhaa. Pitkälle leirille on usein järkevämpää varata kylmäsäilytykseen sopiva välivarasto esim. kylmäkontti. Turha moottoriliikenne leirillä aiheuttaa turhaa melua, pölyä, vaaraa (kolarit ja onnettomuudet) ja pakokaasupäästöjä.

Ruoka-aineiden kuljetukset leirille

Turhat ajokilometrit aiheuttavat ennen kaikkea turhia kustannuksia ja päästöjä. Ruoan toimittajaa kannattaa pyytää toimittamaan tavarat muiden kuljetustensa yhteydessä leirille asti.

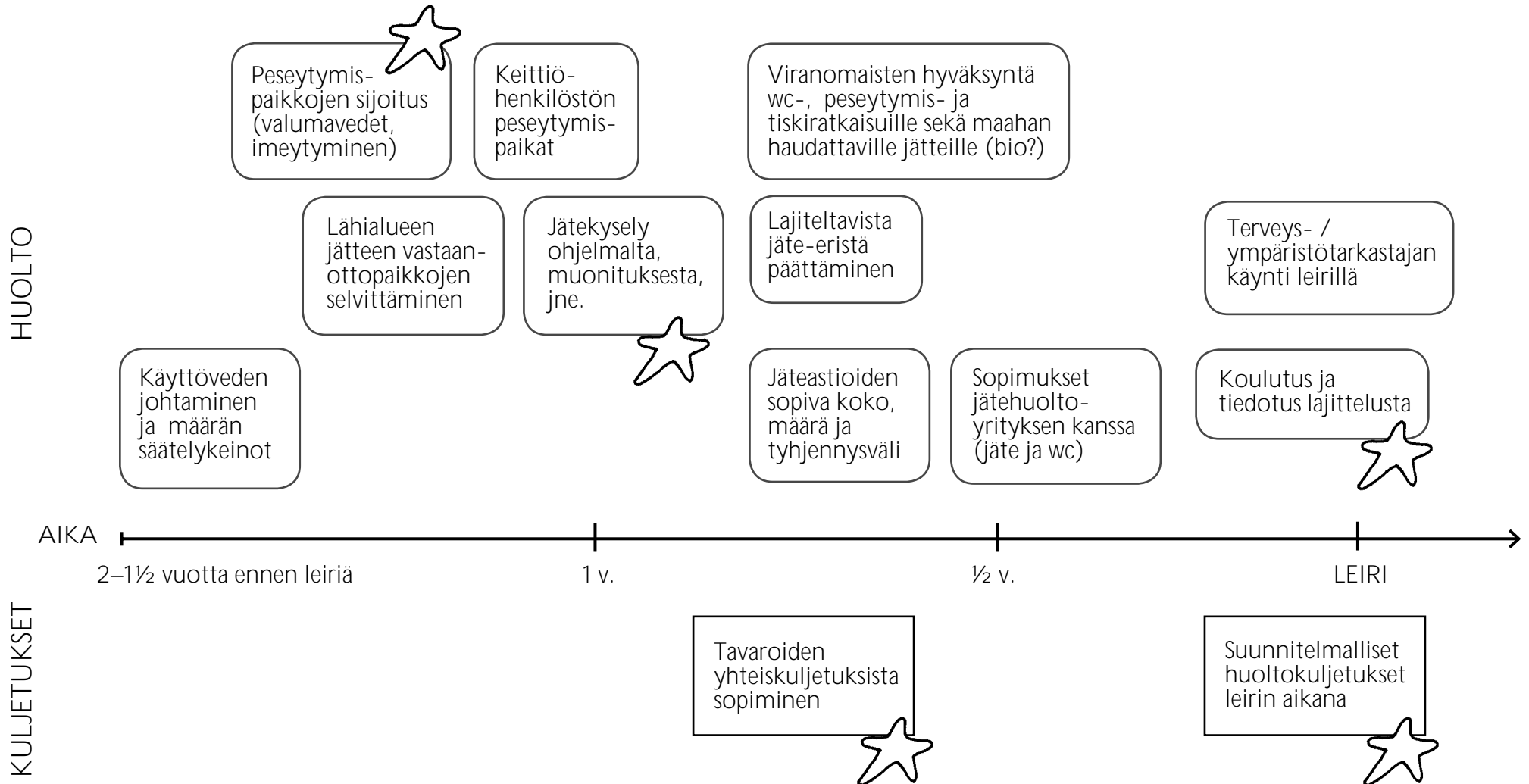
Ruokamäärien suunnittelu

Määrien tarkka arviointi on tärkeää, jotta ruokaa riittää, mutta sitä ei myöskään jää runsaasti yli. Uusien kokkien koulutukseen kannattaa varata resursseja ja laskelmiin on annettava tarvittaessa apua ja ohjeita.

Terveystarkastajan käynti leirillä

Vierailun aikana tarkistetaan suunnitelmien pitävyys ja asioiden sujuminen käytännössä. Turvallinen ruoka on ykkösasia. Epidemian riski on aina olemassa.

Huolto ja kuljetukset

 = Tämä asia vaikuttaa muidenkin päätöksiin.

HUOLTO JA KULJETUKSET

Huollon ratkaisujen merkitys leirin ympäristövaikutuksiin on usein suurin.

Merkittävimmät vaikutukset tulevat:

- peseytymispaikkojen valumavesistä
- kaiken kaikkiaan leirillä käytetystä vesimäärästä
- vessaratkaisusta
- jätteiden lajittelun toteutuksesta / onnistumisesta (vrt. kustannusvaikutus)
- kuljetusmatkoista ja kuljetuskertojen lukumäärästä.

Peseytymispaikkojen sijoitus

Suurilla leireillä suurimman konkreettisen ympäristöhaitan aiheuttavat usein peseytymisvedet ja niiden valuminen pintavesiin (etenkin jos ne päätyvät jokeen tai pieneen järveen). Pohjavesialueella ja kaivojen läheisyydessä vesien maaperään imeyttämiseen ei usein enää saa lupaa. Ratkaisu peseytymispaikkojen vesien kohtalosta on hyvä tehdä HYVIN alkuvaiheessa jopa leiripaikan valitsemisen yhteydessä, jotta yllättäviltä kustannuksilta vältytään. Ratkaisu on myös hyväksyttävä kunnan / kaupungin ympäristöviranomaisilla varhaisessa vaiheessa.

Pohjavesialueella tulee varautua vesinäytteiden analysointiin ja siitä aiheutuviin kustannuksiin.

Pesuvesien aiheuttamaa ympäristökuormitusta tulee maahan imeytettäessä vähentää käyttämällä ympäristöystävällisiä pesuaineita. Tästä on syytä tiedottaa tehostetusti leiriläisille ja leirin pesuaineiden hankinnoista vastaaville. Pesuvesien imeyttäminen maaperään edellyttää lisäksi jonkinlaisen suodatuskerroksen rakentamista, jotta peseytymispaikat eivät muutu leirin aikana mutavelliksi eikä tiskivesikuoppa tukeudu ruuantähtien vuoksi.

Vessaratkaisut

Suurleireillä wc-jätettä ei enää saa imeyttää maahan. Imuautoilla jätevedenpuhdistamoille tyhjennettävissä wc-ratkaisuista on neuvoteltava ajoissa kunnan kanssa. Monen pienen kunnan puhdistamojen kapasiteetti ei kestä monituhattapäisen ihmisjoukon jätöksien aiheuttamaa kuormitusta ja näin wc-jätteet voidaan joutua kuljettamaan pitkänkin matkan päähän.

Jätehuoltoratkaisut

Paras keino on jätteiden syntymisen ehkäiseminen jo suunnitteluvaiheessa tehtävällä tiedottamisella ja yhteistyöllä oh-

jelmapisteidensä kanssa. Peruseräpäätteenä voisi olla, että ongelmajätteitä tuottava tekeminen ei kuulu partioleirille.

Usein leirille tuodaan paljon vanhaa tavaraa, jotka päätyvät roskikseen leirin jälkeen. Käytetyn tavaran hankkimisessa kannattaa olla varovainen, ettei vahingossa tule hankkineeksi kaatopaikalle kelpaamatonta tavaraa. Esim. autonrenkaita ja öljyjäämiä sisältäviä tynnyreitä ei oteta vastaan tavallisella kaatopaikalla.

Suurilla leireillä voi harkita liikuteltavia ja vuokrattavissa olevia laitteistoja, jotka puristavat jätteen kasaan. Näin tyhjennyskertoja voidaan vähentää. Jäteastioiden koko ja sijoittelu on suunniteltava niin, että niiden tyhjentäminen onnistuu helposti. Esim. suuresta biojäteastiasta tulee helposti painava.

Jätehuoltourakoitsijan valinnassa on hyvä huomioida urakoitsijan luotettavuus ja joustavuus toimia mahdollisessa ongelmatilanteessa. Jo etukäteen on hyvä sopia erikseen tarpeen vaatiessa tehtävistä ylimäärästä tyhjennyskerroista.

Lajittelu

Jätteiden lajittelussa ei ole syytä pyrkiä täydelliseen kierrättämiseen, vaan hakea kompromissi alueen jätelaatujen vastaanottomahdollisuuksien ja leiriltä syntyvien jätelaatujen määrän mukaan. Lajittelun onnistumiseksi jäteastioiden riittävä määrä ja oikea sijoittaminen leirialueelle on tärkeää.

Koulutus, tiedottaminen ja motivointi lajitteluun vaatii ponnisteluja ja uusia ideoita.

Vinkki: *Yhtenä keinona voi olla jätteiden määrän ja syntymisen näkyvyys esim. koko leirin jätemäärämittaria käyttämällä tai sillä, että jäteastiasta tehdään osa leirin "katukuvaa", eikä viedä niitä piiloon ihan leirin perimmäiseen nurkkaan.*

Rakentaminen ja kaavoitus

RAKENTAMINEN

Päätös rakentamis-
kulttuurista
leirillä

Kertakäyttöisten
rakennus-
materiaalien
minimointi
(muovi, naru..)

Sopimukset
jätepuusta yms.
leirin jälkeen
hyödynnettävistä
materiaaleista

Ohjeet ja vinkit
kierrätettävien
materiaalien
käyttämiseksi
ohjelmapisteissä ja
savuissa

Materiaalin
ennakkotilausten
valvonta vrt.
määrä

Keskittetyt
hankinnat ja
kuljetukset
lähialueilta

AIKA

2–1½ vuotta ennen leiriä

1 v.

½ v.

LEIRI

KAAVOITUS

Leirialueen herkkiin
luontoalueisiin
tutustuminen

Leiripaikan
rakennelmien
hyödyntäminen

Kulkureittien
sijoittelu

Peseytymis- ja
tiskipaikkojen sijoitus
(valumavedet,
imeytyminen)

Varastojen
sijoittaminen,
päivittäiset
kuljetukset

= Tämä asia vaikuttaa muidenkin päätöksiin.

RAKENTAMINEN JA KAAVOITUS

RAKENTAMINEN

Kertakäyttöisten rakennusmateriaalien välttäminen

Käytettävillä rakennusmateriaaleilla on suuri vaikutus jätemääriin. Suurin osa leirin jätteestä syntyy purkuleirin aikana. Kertakäyttöiset rakennusmateriaalit, kuten esimerkiksi muovit, narut ja pahvit, päätyvät leirin jälkeen roskiksiin ja muodostavat valtaosan leiriltä syntyvästä jätemäärästä. Toisaalta naulojen käyttö vähentää puutavaran jälleenmyyntiarvoa ja siten narun käyttö voi olla perusteltua.

Päätös rakentamiskulttuurista leirillä

Sopimalla leirin rakennuskulttuurista etukäteen voidaan välttää tarpeetonta rakentamista. Monesti ymmärretään ”perinteisen näköinen” tai ”partiomainen” leiri suuriksi rakennelmiksi, paljoksi materiaalin ja köytöksien käytöksi. Rakentamiskilpailut yms. yllyttävät joskus tarpeettoman suurin rakennelmiin ikään kuin kilpailua ei voisi voittaa vaatimattomammilla ratkaisuilla. Niukka ja suunniteltu rakentaminen on kustannusmielessäkin paras vaihtoehto.

Leirin jälkeen hyödynnettävät materiaalit

Rakennusmateriaalien hyödyntäminen leirin jälkeen vähentää ympäristörasitusta ja jätteen määrää. Jo rakennelmia suunniteltaessa ja materiaaleja valittaessa tulisi huomioida niiden käyttö- tai hyödyntämismahdollisuudet leirin jälkeen. Modulirakennelmat, kuten myyntikojut, vessarakennelmat sekä kahviloiden ja savujen pöydät, voidaan hyödyntää seu-

raavilla leireillä. Piirien ja lippukuntien varastotilojen vähyys saattaa rajoittaa niiden käyttöä.

Puutavaran jälleenmyynnistä leirin jälkeen kannattaa sopia etukäteen. Kätevää on, jos ostaja voi tulla hakemaan puut suoraan leiriltä.

Ohjeet ja vinkit

Leirin rakentamisen suunnittelun yhteydessä olisi hyvä käyttää aikaa ja energiaa kokemattomampien ja rakentamiseen vähemmän perehtyneiden opastamiseen. Alaleirien ja savujen johtajille ja ohjelmapisteidien vetäjille voi antaa käytännön vinkkejä ympäristön kannalta parhaista ratkaisuista ja oikeista valinnoista. Liian usein kokeneemmille itsestään selvät asiat jäävät sisäpiirin tietoon, ja uudet tekijät saavat keksiiä pyörän itse.

Ennakkotilausten valvonta

Ennako-ohjeiden lisäksi leirin rakentamisesta vastaavat voivat vaikuttaa rakennusmateriaaleihin ja niiden määrään materiaalitilausten vastaanottamisen yhteydessä. Usein tilaukset hoidetaan keskitetysti rakennusvastaavien kautta.

KAAVOITUS

Kulkureittien sijoittelu

Luonnon kulumista voidaan merkittävästi vähentää sijoittamalla toiminnot leirin alueelle siten, että alueet, joilla isojen ihmismassojen tarvitsee liikkua usein, ovat vähiten kuluvalle alueella. Kulkureittien suunnittelussa on myös huomioitava todennäköisesti syntyvät oikopolut. Tarvittaessa alueita voidaan yrittää suojella jopa aitaamalla.

Leirialueeseen tutustuminen

Alueen maastoon on syytä käydä tutustumassa jo hyvissä ajoin. Herkät luontokohteet ja muut alueen erityispiirteet on hyvä pitää merkittynä lopullisessa leirikaavassakin, ettei asia pääse unohtumaan viime tintaan leirin alla tehtävien muutosten yhteydessä.

Kaavoitus tehdään usein suunnittelun loppuvaiheessa, kun ohjelma ja muut toiminnot leirillä on jo lyöty lukkoon. Ympäristön kannalta parempaan tulokseen päästään, jos kaavoittaja voi olla mukana toiminnan suunnittelussa tai vähintäänkin saa tiedon suunnitteilla olevista ohjelmista ja niiden tilatarpeista ennen lopullista päätöksentekoa.

Peseytymis- ja tiskipaikkojen sijoitus

Peseytymis- ja tiskauspaikkojen valumavesistä aiheutuu merkittäviä ympäristövaikutuksia. Sijoittamisessa on huomioitava maanomistajan ja ympäristöviranomaisten vaatimukset. Pesuvesien maaperään imeyttämisen luvanvaraisuus riippuu maaperän laadusta (hiekkä, savi, tms.) ja leirialueen sijainnista esim. pohjavesialueella tai talousvesikaivon lähistöllä. Pohjavedenottoalueella ei anneta lupaa johtaa mitään jätevesiä maastoon.

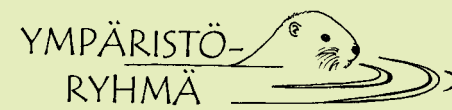
Varastojen sijoittaminen ja päivittäiset kuljetukset

Huoltokuljetuksista aiheutuu usein pienillä kärrypoluilla merkittävää kulumista, joten varastopaikkojen sijoittamisella on merkitystä (läheisyys / ajokertojen määrä). Kaavoittaja voi myös esittää kokonaan ajokieltoon määrättävät alueet.

Suomen Partiolaiset
-Finlands Scouter ry
The Guides and Scouts of Finland

Kylänvanhimmantie 29, FIN-00640 Helsinki, Finland
Tel. +358 9 2533 1100 • Fax +358 9 2533 1160
www.partio.fi • info@sp.partio.fi

YMPÄRISTÖ-
RYHMÄ